

Cédulák IV.

– a Paradicsomból való kiűzetéskor kapott útmutatás szerint: segíts társaidnak, ne engedd őket elsüllyedni a nemlét homályába. De teheted-e ezt az Angyal nélkül, magad erejéből? Tehetsz Sorsod ellenében? Cselekedhetsz testvéredért, ha neki halált írtak Életkönyvébe? Ellene feszülni a rendelésnek? Válaszd inkább a puszta belenyugvást. Legyél az, tedd azt, mit eléd hord jó vagy balsorsod? Amint a bibliai Judit töpreng, s végül határoz Holofernész lemészárlásáról, feje vételéről: „És ha Isten közém és a nekem rendelt tett közé a bűnt helyezte volna – ki vagyok én, hogy ez alól magamat kivonhatnám?” Vajon paragrafusokkal leírható az emberi cselekvések mibenléte? Mondhatjuk-e, hogy ez bizony büntelen, de amaz vétkes bűnelkövető? Miért nem esik egybe az emberi és isteni Törvény, sőt még nem is közelítve elhalad egymástól. A bibliai Judit ölt, mégsem bűnös, Pilátus csak kezét mosta, de cinkosává vált a Gonosznak. Emez látszat szerint igaz, amaz a végső rend felől az. Ki érti ezt?

– mondanád együgyűn: szeretnék végre jó ember lenni. De miféle jó lennél, ha tehetnéd? Jámbor? Furfangos, ki látszatra másoknak kedvez, valójában maga érdekét szolgálja? Önfeladó, aki mindig más, sosem önmaga? Ó, Uram, miféle jók legyünk? Ránk bíztad utunk, de hiszen Sorsunk hordozza jövőnk! Ha pályámról letérve, hagyva a járt csapást, intésed feledve, ismeretlen köveken araszolok, ami olykor szabadságomban áll, egyedül így lehetek önmagam?

– nem beszélünk róla, lelkünkbe falaztuk, el nem mondjuk, csak tudjuk. Kimondatlan Titok. Akár évtizedeken át is, erős hallgatással. Nincs róla szó, ha megéled, sem mutatod a világnak, mégis tiéd! Részesültél lelkéből-testéből hajdanán. És itt jön Ő is, akiről jól érezted

egykor: lelkével feléd fordult. Amikor most újra láttad, nem akartál hinni a szemednek: egész valójában felragyogott. Mert szembejött veled, s hogy rád pillantott, kigyúltak fényei, mosolygott szeme, arca nevetett, boldogsága sugárzott. Látásától, sejtésed teljesültétől értetlenül álltál, pedig öröme rád ragyog. Viszed majd e kedves nők életdarabjait magaddal, emléküket majd világít a homályban.

– Nap nagyúr, Hold hercegnő, Föld királyfi. Együtt róják csillagköreiket milliárd évektől fogva. Mi, Isten teremtményei ugyan láthatjuk és csodálhatjuk égi tüneményük, de érteni mibenlétüket nekünk nem adatott meg. Mint hajdanán, ez egyszer ismét báméskodhatunk Isten virágos kertjében, ámulva és csodálva a látványt, mi számunkra nem fölfoghatón néz felénk a csillagképekről. Ismét felöltik az atombomba egyik létrehozójának a különös megállapítása: *Mélységes és megkerülhetetlen igazság, hogy a tudomány világában az alapvető dolgokra nem azért bukkanunk, mert hasznosak, azért bukkanunk rájuk, mert rájuk lehetett bukanni.* Csillagok, ködök, üstökösök, bolygók, a csak sejthető indokkal létező égi alakzatok látványa, számunkra ugyan megpillantható, de mint álom, távol maradnak tőlünk...

– sápítoznak az elemzők: a norvég tévémondónő nyakából leparancsolták a keresztet, jóllehet – mint mondta – nem állt szándékában keresztet háborút folytatni a muzulmánok ellen. A kereszteltávolítás indoka a muzulmán norvégok érzékenysége. Bájos történet, a hótiszta demokraták diadala. Legújabbán viszont Mikulás apó krampuszai kerültek sorra, akikre a holland demokraták kökemény rasszizmust kiáltanak. Mert fekete és gonosz a Krampusz, jelképe a rossznak! Márpedig a hollandokkal élő bevándorlók és

egykori gyarmataik sötét bőrű lakói nem lehetnek krampuszok! A szuper demokratikus Németalföldön! Még elgondolni is szörnyű. Legyen inkább szivárványszínű a krampusz! Igaz, akkor esetleg mások tiltakozhatnak, mert a szivárványszín már foglalt. Ó, de bonyolult ez a fejlett demokrácia! Tudatlanságom e magas eszmék felől lehúzna, ha nem szólalt volna meg a holland miniszterelnök, mondván: hazájában egyesek túlságosan is ráérnek... hja, Barátim, a fejlett demokrácia szépségein (csakúgy, mint a szocializmusén) teli hassal és jóféle serrel, némi füvecskével lehet élvezkedni, különben röhejes...

– őszidő, a hulló falevelek költészete. Földre libben egy sárgult csipkés levél, könnyed méltósággal, mintha csak kezdené, s nem végezné életét. Sötét víz színén lebeg, régi kőre száll, egy még zöld bokron pihen. Szenved? Nem kiált, bevégzi földi életét. Tán visszanez az ágra, de szél szárnyán már messzi jár.

*Vágyaimat fukarabbul mérem;
álmodtalak volna, életem?
Mintha lovon szálltam volna fényben,
piros lovon tavasz-reggelen.*

*Csupa árnyak vagyunk a világon,
hull a juhar rézszín levele.
Mégis mindörökre áldva áldom, hogy
virultunk s meghalunk bele.*

(Szergej Jeszenyin: *Nem siratlak* – részlet, Rab Zsuzsa fordítása)

– Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, de csak szólj vagy ints, és meggyógyul az én lelkem. Számomra megragadóan szép szófüzér, alázatos és vágyakozó, kimondatlan fohász csendes boldogságért. Harsány életszakaszai múlásával kinek előbb, másnak utóbb, olykor végre ennyi juthat egy embernek, ha több nem is: gyógyult lélek. Megbékélni a Sorssal, elfogadni, mit rámértek az évek. És ha megéled, majd megtudod: ez nem is kevés. A többi – kacatot, csillámló aranyat gyűjtöttél utadon – mind mögötted marad, utódaid öröme-gondja lesz. Ne bánkódj értük, így történt mindig is, mióta áll a világ, a Lélek terhét ledobva vitte a megélt végte-

lent odaátra, derűsen lobogva... *hisz' voltunk, mint Ti, lesztek, mint Mi, por és hamu...*

– túl jó volt nekünk Antall József, írja a néhai miniszterelnök halála 20. évfordulójára egy hajdani politikai ítésez, mellesleg első életrajzírója, aki azután többszörös forgás után, ma egy nehezen meghatározható arcélú pártnál kötött ki. Szóval Antall ma már nem „retrográd”, a letűnt Horthy-kor „szálláscsinálója”, nem is múltba vágyó, korszerűtlen nézeteket valló alak, csak „túl jó volt nekünk”? A rendszerváltás zavaros idejének emblematikus, korszakjelölő személyisége már a 20 évvel későbbi Magyarországból sem címkézhető, azóta is fordult a világ, tán' minden körülménye változott. A rendszerváltás idején hazánkban még szovjet csapatok állomásoztak, a bakonyi silókban mindig is tagadott atomtöltetű rakétákat tároltak, az elvtárs megszólítás mindenkinek kijárt (miként manapság a bűnöző is „úriember”), a rendszerváltók parlamenti képviselőinek nagyobb hányada az előző rendszer beszervezett ügynöke volt. Az országlakosság (Nemeskürty István „nemzet helyett” használt szava) egyszerűen nem tudta, mi történik a közéletben, a többség úgy vélte: ha elzavarják a kommunistákat, majd mi is úgy élünk, mint Ausztriában. Antallnak kevesebb országvezetési gyakorlata volt, mint egy korábbi minisztériumi osztályvezetőnek, s mint utóbb elmondta: a nemzetközi bankvilág néhány vezetője megfenyegette: pénzügyi válságot idéz elő Magyarországon, ha nem tartják tiszteletben érdekeiket... Ezt a ma „túl jó” embert halálos beteggé tette a rendszerváltás valamelyes irányítása, miközben üvöltő kórus hörgött ellene, mert merészelte magát lélekben 15 millió magyar érdekében cselekvőnek hinni. Méltó fordulat: a korszakváltók elnöke minap önmagát jelölte Antall politikai örökösének. Hja, mindez elkerülhető lett volna ha: tetszetek volna forradalmat csinálni! De akkor nem tettük, most meg már késő bánat. Különben fröcskölt itt már vér fölösen is az erekből, legalább ez egyszer nem...

– Brüsszel főterén, mint láthattuk, nem állítottak karácsonyfát, csak valami színes dobokból raktak össze egy fenyőfához hasonló formát. Látványa ne sértse a mohamedánok

világképét, indokolták a szervezők. A hazai napilapok egy része (baloldaliak) az idén nem tették címloldalra a hagyományos fenyőágot, így nem is kívántak kellemes karácsonyi ünnepeket olvasóiknak (akikből élnek). Lehet, összefügg a két jelenség, lehet nem. Az utóbbi időben mind több keresztényellenes esemény történik, kiáltotta világgá Ferenc pápa. Akár töprenghetnénk is fölötte, hogy mindez éppen Európában történik, jóllehet ez a régió mintegy kétezer éven át a kereszténység hazája volt. Aligha túlzás kijelenteni: valami véget érőben van, új korszak közelít. Akik sürgetik érkezését, ha ugyan érkezik, nem tudhatják, mit akarnak elérni valójában. Történelmi korszakhatárokhoz, keresztutakhoz érve ez megszokott. Mivel nehezen hihető azonban a mohamedánok lelki életéért való aggódása az egyébként érzéketlen véleményformálóknak és politikusoknak, óhatatlan más okra gyanakszunk. A történelmi vallások mindegyike életviteli parancsokat hirdet, cselekedeteinket szabályozó-megkötő erkölcsi korlátokat. A Bibliában bemutatott ősi Isten ünnepeinek megtartását, tanításainak emlékeztetét Lenin, Sztálin agresszív kelet-európai rendszerei igyekeztek tűzzel-vassal megtörni, ami mifelénk még milliók számára megélt történelem. A gazdag Nyugat ehhez hasonló irányba lépked, szándékait álságosan kendőzve. *Tudatlan alattvalói pedig boldogan elhiszik: fölösleges a vénemberektől hallott szigor, élj csak úgy, amint hirdetik a fogyasztást, gyarapodást prédikáló új apostolok. Most és itt, legfőképp egyszer élsz, némiítsd el lelkiismereted, ha ágálna. Akinek tetszik, legyen keresztény, magánügy. Ne félj a pogányságtól, van olyan jó ez is, mint a vallás. Isten különben is hallgat, lehet, már nem figyel ránk, az ember pedig, mint gyermek az üres lakásban, egyedül van a Földön, ahol az erősebb uralkodik, akinek mindent szabad... És ha a hajdan szent ünnep mára a vásárlás ünnepe lett, akkor újra Mammont táncoljuk körül, az Aranyborjú előtt hajbókolunk, a Pénz dicsőségét zengjük... Keserves, szégyenletes, megszokott.*

– egy váratlan tegeződés előzménye. Azokban az évtizedekben örömmel beszélt a nyilvánosság előtt. Valósággal lubickolt e sze-

replésekben, könnyen, gördülékenyen fonta a szöveget, nem is akart mást tenni, mint folytatni az igehirdetést, akkoriban így nevezték, amit művelt. Nem félt szavai következményétől, bár igyekezett óvatoskodni, de ha elkapta a hév, könnyen kilépett a keretből. Jó tanár volt vagy sem, akkoriban egy szépasszony elismerőn és vádlón úgy fogalmazott: beviszel bennünket az erdőbe, azután egyszerre csak otthagysz! Ami azt illeti, az erdőben nem te szabad a rendet, a fák föléd nőnek, könnyen elveszel közöttük. Manapság már úgy gondolja, a fák árnyékában kiderülhet, mit érsz, ott nagy hangon csak az ostobák kerepelnek. Fölismerte azt is, ha többen jártok a sűrűben, aligha kéri mindenki kalauzolásod. Te sem hívsz magaddal mindenkit. Szóval, kaland az erdőben, jobb, ha éppen hogy sejteted, hol ér véget a járt út, kik várhatnak a fák alatt, mert ott már különben sincs téreőr... A sok szereplésen kívül tomboló szerelem uralta a tanerő életét, így azután egyébire már nem is jutott idő, erő se nagyon maradt. Egy alkalommal végzősök hívták meg búcsúvacsorára, és ezelől nem tudott kitérni. A vacsoraasztalnál a diákok között ült, a tantestület a főasztalnál. Köztük egy asszony is, az egyik professzor felesége, aki annyira mereven viselkedett, mintha lenézőn tekintene a jelenlévőkre. Már jóval elmúlt éjfél, amikor a társaság rendje föllazult, többen az utcára vonultak, a langy meleg, barátságos nyári éjszakába. Egy mára bizonyára „beérkezett” végzős szegődött mellé, és kifogyhatatlan buzgalommal érdeklődött terve felől. Mert szerinte ideje a tanerőnek megkomolyodni, tudományos dolgozatot írni, ezzel előkapaszkodni a ranglétrán. Igyekezett volna lerázni alkalmi tanácsosát, de az nem tágitott, így elviselte: ez egyszer neki hirdetnek Igét. Az asszonnyal később többször találkoztak, de érdemben nem beszéltek, bár tudta róla, hogy valami vezető nővér lett a térségben, sőt egy különös területen dolgozik: haldoklóknak segít békében távozni. Merevsége utóbb már föl sem tűnt, mígnem egy újabb fordulat által megtudta: gyermekkorán néhány évét egy hortobágyi munkatáborban töltötte szüleivel mint büntetett személy (apja) gyermeke. Hajdanában igehirdető hősünket

ekkor már régen leléptették a katedráról, a sajtómunkások kenyerét ette. Mert érdekelte a kitelepítettek története, meghallgatta a zárkózott asszony történetét, és újfent tapasztalhatta, milyen könnyű látszat szerint, ostobán ítélni.

– a fennkölt Tudomány emelkedett művelői valójában annyira kiszolgáltatottak a Sors szeszélyes fordulatainak, mint mi, gyarló emberek. Teller Ede a Los Alamosban folyó atombomba-előállítás idején (a háború alatt), különösebb előzmény nélkül, egy alkalommal javaslatot tett az ellenséges német hátország lakosai élelmiszerének megmérgezésére. Neumann Jánost fölkérték, vegyen részt az atombomba bevetése előtt alakult „célpont-kijelölő bizottság” munkájában, végül ez a bizottság döntött Hiroshima és Nagaszaki elpusztításáról. E két óriás a magas Tudomány művelésére szerződött, majd egy váratlan, bár munkaterületükből következő sorsfordulattal bekerültek az amerikai atombomba előállítói közé. Onnantól egyenes út vezetett ahhoz, hogy részt vegyenek a gyilkoló gépezetben. Igaz, emelkedett magasságból, de mégis. A háború kegyetlen, még a jók oldalán is. „Az atombomba – hangsúlyozza egy Hirosimáról és Nagaszakiról szóló japán tanulmány – a tömegmészárlás eszköze. A nukleáris fegyver a totális pusztulás eszköze. Amit ez a két város megtapasztalt – idézi R. Rhodes Az atombomba története c. könyvében – az emberiség lehetséges megsemmisülésének nyitófejezete.” A bombázások óta eltelt majd 70 év, de a kérdésekre még (vagy már?) nincs válasz. Az emberiség tudományos csúcsein és alatt is mással foglalkoznak. Pedig olyan felhőtlenül indult minden, amikor elkezdődött a látható világ alatti tartomány, az elemi részecskék világának föltárása..., az emberi elme diadalútja. Akkor még senki sem gondolta, mindeme Nobel-díjakkal kísért nagyszerűség – „racion-

nálisan indokolt” tömeggyilkosságba torkollik.

– *mit árt nekem a Nyugat? Hisz összefut minden térképen Nyugat és Kelet: feltámadáshoz a halál vezet.*

(részlet John Donne verséből, Vas István fordításában)

Ezt a néhány sort idézte magyarázatul Oppenheimer, az atombomba projektmenedzsere Groves tábornoknak, a vállalkozás parancsnokának a kérdésére, hogy miért a Trinity (Szentháromság-művelet) viruló elnevezést adta a bomba tesztelésének.

– megláthatod, ha észreveszed, az áldott Jó egyben Szép is, az Istentől, embertől teremtetett Szép – akár Jó is lehet. Ha az. De ha a széplány boszorka, a jófiú mulya, az erdő szépe gyilkos galóca, a bájos mosoly mögött számítógépes kígyó lapul, az ijesztő képű hadfi együgyű szívét leplezi, az uzsorás gyermekeinek gyűjt, a reverenda kéjsóvárt takar, a megejtő arcú politikus hataloméhes csaló, akiben hittél, meglopja bizalmad – akkor? Ilyen az Ember, mondják megértőn – sokféle. Hiába a tiltás: meleget és hideget egyszerre ne fújj! Szép és jó, mégis mindig összetart, mint egykor volt – a Teremtés idején. Azóta persze szétcsúszott az embervilág, s hogy egyszer újból egymásra leljenek – még lehetőségük is csak hajnali remény... Igaz, mit az Úr ültetett, leveles ág, növekedhetett volna tovább, lehetett volna termése gazdag virágzatú – de az Ember leterített az útról. Indoka sötét titok, jövője homály.

– egykor a vallási eszmék jelenléte volt a globális elem a köznapokban, attól szárnyalt a lélek. Manapság földhözragadt mindennapjainkban globális elem a pizza, a mobil meg a többi kütyü. Rémissztón nagy különbség a korábbiakhoz képest. Az okostelefon csak eszköz, ráadásul kétes, visz-e közelebb társadhoz. Az isteni lény eszméje kihívás – mérkőzz meg érte magaddal!